Poštarina plaćena u gotovom

1 — XXXVII

LUČ

LUČ

REVIJA ZA MISAO I ŽIVOT KATOLIČKOG ĐAŠTVA

LISTOPAD 1941.

U novi život

Regnum caritatis

Pjesnik ljubavi i radosti (R. Tagore)

Smisao našeg mučeništva

Pascalove misli

Pjesme: R. Tagore: Dvije pjesme. — Vinko Kos: Tihi svijet. — Serafim Mičić: Dvije pjesme

Palestra mladih

Knjige

Zapisci

UREDNIŠTVO NARUČUJE SVE RUKOPISE OSIM ČISTO LITERARNIH. RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

Predplata: za đake Kuna 30.—, za ostale Kuna 50.—. Pojedini broj Kuna 5.—

Et LVX in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt.
(Iv. 1, 5)

Da svi budu jedno . . . da vjeruje svijet, da ti me si poslao.
(Iv. 17, 21)

U novi život

Od svog prvog početka hrvatski katolički đački pokret bio je svojim najdubljim žiljem ukorijenjen u misli na dužnost borbe za hrvatsku slobodu i na buđenje narodne svijesti. Otpor protiv tadanje naprednjačke najezde u Hrvatskoj potekao je u isti mah iz spoznaje, da su ugroženi temelji vjerskog života i vjerske svijesti, kao i iz spoznaje, da se hrvatskom narodu otima njegova najsvetija baština, njegova unutarnja srž i njegova vanjska obilježja, sve do samog hrvatskog imena. Već samo ime nekadanje »Hrvatske« u Beču jasno pokazuje tu svijest, a ne manje izrazito i borbeno ime »Domagoja«, što je baš radi toga postalo pojmom u hrvatskom javnom životu, oznakom za brojne generacije, koje su kroz najteže krize predratnih, ratnih i poslijeratnih prilika vjerno čuvale preuzetu zadaću i ulagale sve svoje mlade sile, da je ispune. »Luč« kroz svojih trideset i šest godišta bjelodano svjedoči o požrtvovnosti i upornosti, kojom smo se borili za svoj program. Naše đačke »narodnoobrambene sekcije«, koje su prikupljale povjesne, etnografske i statističke podatke o perifernim ili ugroženim hrvatskim krajevima, pokazivale su, možemo smiono ali istinito kazati, više smisla za stvarnost, nego li duge i besplodne rasprave i frazerski novinski članci. Društvovne su sekcije izgrađivale svijesne i stručno obrazovane radnike za dobrobit naroda; mnogi su od njih zaista i zauzeli u uskrsloj Nezavisnoj Državi Hrvatskoj bitno presudna mjesta, mnogi su, nažalost, skršeni naporima u pregaranjima, ostavili ovaj svijet, prije nego što bi im bilo dano, da vide Zemlju Obećanu.

Nezavisna Država Hrvatska može i mora iz svoje vlastite snage i svojim vlastitim sredstvima riješavati sva ta pitanja. U tome se sastoji i vrhovništvo države. Zato ne moramo više moljakati od tuđinaca, otimati što je naše i otkidati od sirotinjskih ustiju. Hrvatska država predstavlja moć naroda, njegovu otpornu snagu i njegovu sposobnost za izgradnju i za samoobranu. Stoga je odgoj narodne svijesti u omladini država preuzela u svoje ruke kao svoju dužnost i svoju najpreču zadaću. Tu stranu svoga rada mi dragovoljno i spremno prepuštamo onim uređajima i ustrojstvima, koja zato odredi naša, narodna i hrvatska država. Ne trebamo se više bojati vukova u ovčjoj koži, a ne moramo se više ni skrivati u šume i na daleke otoke, kaošto smo to morali činiti u nedavnoj prošlosti. Hrvatska zastava lepršа smjelo nad čitavom hrvatskom omladinom, i mi ne bismo bili sinovi svoga naroda, kada se ne bismo bez oklijevanja svrstali pod nju, da u zajednici sa svima ostalima budemo i jači i veći. Svojim neizmjernim žrtvama i svojim nadljudskim naporima Poglavnik kao vođa hrvatskog ustaškog pokreta stekao je neosporno pravo naš, da bude predvodnikom u prvim redovima, iza koga će se jednodušno svrstati hrvatska mladež. Kao i dosada, naši će drugovi svojom valjanošću i svojom budnom sviješću

znati u tom radu zauzeti časna i dostojna mjesta. A nas ta nova izgradnja rodoljubnih vrlina u hrvatskoj mladeži nesamo napunja zanosom i ponosom, nego nas i znatno rasterećuje.

»Luč«, njezini suradnici i čitaoci, mogu sada nesmetano i svesrdno posvetiti svoje sile radu u Katoličkoj Akciji. Ona je bezuvjetno nužna sada kao i prije. Naša se država postavila od prvoga časa na jedino ispravno stajalište, da narod bez vjere ne može postojati, da država bez sustavnog i pozitivnog vjerskog odgoja, moralnog života svojih pripadnika može raditi samo zemaljskim i prolaznim sredstvima, a to su tek pomagala i forme. Presudna riječ pripada Bogu, Svemogućemu i Sveznajućemu i sredstvima milosti, koja je On ustanovio. I stoga je i Nezavisna Država Hrvatska postavila vjerski odgoj kao osnovicu i zalog svoje unutarnje čvrstoće. Ali njezini su pripadnici vjernici dviju vjeroispovijesti. Ne dirajući u savjest svojih podanika, država traži, da svaki po svojoj vjeri živi i sredstvima, koja mu vjera daje, izgrađuje sebe za potpuna čovjeka i svijesna Hrvata. Primivši srdačno izaslanstvo Hrvatske Katoličke Akcije, Poglavnik je jasno pokazao i izrično naglasio, koliko mu je stalo do toga, da Katolička Akcija ispunja vjerno i zdušno svoju zadaću, jer država zaštićuje obje vjere zajedno, ali svaka od njih mora na svom polju voditi brigu o odgoju svojih vjernika. Katolička je Crkva pod mudrim vodstvom obaju svojih posljednjih vrhovnih poglavara predvidjela tu podjelu rada Crkve i države i položila težište svoga odgojnog rada u svjetovnjačkim krugovima na Katoličku Akciju. Stoga je naša sveta dužnost kao katolika Hrvata, da svijesno zauzmemo svoje mjesto u Katoličkoj Akciji, da sebe odgojimo u smislu njezinih uzvišenih zadataka, i da zatim i sami što više poradimo oko toga, da ona u nama nađe svoje savjesne radnike i pažljive širitelje. U tom smislu neka nam bude slobodno okrenuti riječi Pisma: »Ako Gospod ne bude gradio Kuće, uzalud su se trudili oni, koji su je gradili« — ovako: »Ako Bog bude gradio kuću stostruko će biti naplaćeni oni, koji su se trudili oko nje« —, jer će ona biti sagrađena na temeljima Vječne Istine.

ZA DOM SPREMNI!

Nije moguće promijeniti nikakvom promičbom izvjesne istine i izvjesne zasade. Tko se od njih udalji, taj je odrezao sam granu, na kojoj stoji. Narod, koji je izgubio osjećaj prema svojoj domovini, narod, koji je izgubio osjećaj prema vlastitoj zemlji i čovjek, koji je izgubio osjećaje ljudske, izgubio osjećaje za svoju obitelj i za svoju djecu, taj je već s jednom nogom u grobu. Ne može biti sreće, ne može biti blagostanja, ne može biti zadovoljstva bez poštenja, bez rada i bez srca za svojeg bližnjega.

POGLAVNIK

(U govoru održanom hrvatskim radnicima 26. listopada 1941.)

REGNUM CARITATIS

Propovijed hrvatskog metropolite preuzvišenog dra A. Stepinca na blagdan Krista Kralja 1941.

Draga katolička omladino, katoličke žene i muževi!

Mora da je bio veličajan prizor, kad je gladno mnoštvo od pet tisuća ljudi posjedalo p o travi i uprlo oči u Krista, očekujući da ga nahrani. I kad je Krist, svemogući gospodar svega stvorenoga, blagoslovio onih pet hljebova i dvije ribice, i ne samo nahranio do sita ono golemo mnoštvo, nego je još i preostalo dvanaest košara hljebova, »ovi ljudi (veli sv. Ivan apostol) vidjevši čudo, koje Isus učini, govorili su: Ovo je zaista prorok, koji ima doći na svijet. A kad Isus dozna da će doći, da ga uhvate i učine kraljem, otiđe opet u goru sam«. (Iv. 6, 14—15).

Sasvim drukčije postupao je međutim Isus Krist uoči pashe, kad je ogromno mnoštvo bacalo cvijeće i haljine po putu, kojim je prolazio i klicalo: »Blagoslovljen kralj, koji dolazi u ime Gospodnje: mir na nebu i slava na visini«. (Luk. 19, 38). I kad su farizeji zatražili od njega, da to zabrani narodu, odgovori im: »Kažem vam, kad bi oni šutjeli, kamenje bi vikalo« (Luk. 19, 40).

Na prvi mah čini nam se nerazumljivo, zašto tako raznoliki postupak sa strane Kristove. Jednima brani da ga izvikuju kraljem, a drugima ne samo dozvoljava, nego i kori one, koji to kušaju spriječiti. Ali nije nerazumljivo onome, koji u Kristu gleda ono što i mora gledati — otkupitelja od grijeha i ropstva đavolskoga, a ne zemaljskog vladara i političkog predstavnika.

Ono mnoštvo, koje je čudesnim načinom nahranio, htjelo je, da ga učini zemaljskim vladarom. I zato Krist bježi od njih i ostavlja ih, dosljedno onome što je rekao kasnije pred Pilatom: »Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta«. (Iv. 18, 36). Ono pak mnoštvo što je uoči pashe sipalo cvijeće po putu, kuda je prolazio Krist, pozdravljao je u njemu Mesiju, za kojeg stoji pisano: »Evo kralj tvoj dolazi k tebi. Ponizan jaše na magarcu i na magaretu mladetu magaričinu«.

Katolička omladino, katoličke žene i muževi! I mi smo se danas sabrali u ovom Božjem hramu, da odamo počast onome, koji je doduše ponizan hodao zemljom, ali koji »ima na haljini i na bedru svome napisano: Kralj kraljeva i gospodar gospodara«. (Otkr. 19, 16). Želio bih da tog kralja duša naših, Krista Spasitelja, ne samo u teoriji pravo prosuđujete, nego u ova žalosna vremena u praksi provodite u život ono, što je On riječju učio a primjerom pokazao. Isus Krist odviše je jaka ličnost u povijesti svijeta, a da ne bi na se privukao pažnju čovječanstva. Nauk njegov odviše odskače nad sve nauke što ih je svijet čuo i vidio do sada, a da se ne bi ljudi interesirali za nj. Ali nažalost mnogi zataje, kad valja priznati čitavog Krista sa svim konsekvencijama, koje izviru iz njegovog nauka. Mnogi bi htjeli biti članovi Kristove Crkve, ali neće nerazrješivosti braka. Mnogi bi htjeli miran život na zemlji, ali neće zakona opraštanja. Mnogi bi htjeli uživati radosti čiste savjesti, ali neće mrtvenja strasti. Mnogi bi htjeli uskrsnuće, ali neće križnoga puta. A ipak se Krist neda dijeliti već otvoreno naglašuje: »Tko nije sa mnom taj je protiv mene i tko sa mnom ne sabire prosipa«. (Luk. 11, 23).

Ako ga dakle priznajemo svojim kraljem i svojim gospodarom, onda neka se to prije svega i nada sve odrazi u praktičnom životu. Priznajmo ga ne samo onda, kad to koristi našim zemaljskim interesima, nego i onda, kad nas to stoji

žrtava. Priznajmo ga ne samo onda, kad to koristi veličini naroda i domovine, nego i onda, kad se svijamo u tugama i bolima. Priznajmo ga ne samo onda, kad nas drugi ljube, nego i onda, kad nas drugi mrze. Priznajmo ga ne samo onda, kad nas uči ljubiti roditelje, nego i onda, kad nas uči ljubiti neprijatelje: jer Krist se neda dijeliti, nego hoće da ga se ili prizna čitavog ili da ga se uopće ne prizna. »Tko nije sa mnom protiv mene je i tko sa mnom ne sabire prosipa«. To je tako jasno rečeno, da su uzalud svi pokušaji onih koji bi htjeli lažne ideje svijeta pomiriti s naukom Božjim.

Na jednu bih vas stvar želio danas napose upozoriti, ako želite biti pravi podanici Krista Kralja, a to je ljubav prema bližnjemu, ljubav prema čovjeku bez razlike kako se zvao. U ovo zadnjih nekoliko decenija uspjele su razne bezbožne teorije i ideologije tako zatrovati svijet, da je mržnja postala reć bi glavnim pokretalom sviju ljudskih čina. Pogibelj je da i oni, koji se diče katoličkim imenom, da ne rečem čak i duhovnim pozivom, postanu žrtvom strasti mržnje i zaborave na zakon, koji je najljepša karakteristika kršćanstva, zakon ljubavi.

Ono, čime je Isus Krist tako privukao srca ljudska i dignuo paloga čovjeka, ono, čime je bezbrojne hiljade oduševio, da budu spremni i na najteže žrtve, jest njegova beskrajna ljubav prema čovjeku. Pokazao ju je najprije djelima, kad je zemljom »prošao čineći dobro i liječeći sve« (Dj. 10, 38). Pokazao je to i djelom i riječima, kad nas uči: Od ove ljubavi nitko veće nema da tko položi život svoj za svoje prijatelje«. (Iv. 15, 13). Pa ako i ne traži od nas da dademo život za bližnjega onako kao što je dao on, Sin Božji i kralj duša naših, ipak nikog ne izuzimlje od temeljnog zakona ljubavi prema drugome čovjeku. Što više, ne može se spojiti ljubav prema Bogu sa mržnjom prema čovjeku. Ljubimac Kristov sv. Ivan apostol ne ustručava se ni za čas ustvrditi: »Ako tko reče ljubim Boga, a mrzi na bližnjega svoga, lažac je: jer tko ne ljubi brata svoga kojega vidi, kako može ljubiti Boga kojega ne vidi?« (I. Iv. 4, 20).

Kad dakle slavimo danas Krista kao kralja duša naših, nastojmo nasljedovati najljepšu njegovu kraljevsku krepost, upravo u ovim vremenima, krepost velikodušnosti i ljubavi prema bližnjem (a to je svaki čovjek), da ne potonemo svi skupa u pravom potopu mržnje, koja je zahvatila svijet. Nastojte baš vi, članovi Katoličke Akcije, kao suradnici Crkve učiniti sve, što je u vašoj moći, da Isus Krist postane doista opet »kraljem srdaca naših«, kako ga Pijo XI. naziva u Enciklici za blagdan svetkovine Krista Kralja; da princip ljudskog djelovanja ne bude mržnja, nego širokogrudna ljubav prema čovjeku, bližnjemu našemu, jer se bez nje ljudsko društvo pretvara u čopor divljih zvijeri, upravo onako, kao što ljubav pakao pretvara u raj.

O! Koliko bi se ledenih srdaca otopilo, koliko zločina spriječilo, koliko suza pokajnica izvabilo na oči, koliko sreće na zemlji pojavilo, kad bi Isus Krist postao uistinu kraljem srdaca naših, kad bi njegov zakon postao pravilom ljudskog života, kad bi njegova ljubav postala princip ljudskog djelovanja. Dok ne ograne žarko sunce na nebu i ne dune topli blagi vjetar, uzalud ćemo čekati, da se umekša tvrda ledena kora i nikne šareno cvijeće. I dokgod opet Kristova ljubav ne obasja srca naša, ludost je i pomisliti na bolje dane čovječanstva, ludost je vjerovati u boljega čovjeka.

Matilda Wrede, pripovijeda pisac, velika junakinja dobrote, koja prašta, pribavila si je usprkos opomene da se čuva, pristup u ćeliju zloglasnog ubojice i razbojnika. Čim ju je orijaš ugledao, podigne se bijesan onako okovan u lancima koliko je mogao, jer je odlučio smrviti prvoga, koji bi mu se približio, da i sam bude što prije smaknut. Ali ona se mirno sjedne kraj njega. Zar se misliš šaliti sa mnom promrmlja ubojica? »Nije mi ni na kraj pameti, odgovori ona, da pustim nekoga umoriti prije sebe. Ja sam evo tu!« I gle, razbojnik se kao gromom ošinut sruši na koljena. Suze mu se počeše kotrljati niz lice, i u jecaju razgali joj sav svoj tužni život. Pobijedila mu je srce i osvojila dušu! Učinila je opet od njeg čovjeka!

Draga katolička omladino, katoličke žene i muževi! Više nego ikada potrebni su danas čovječanstvu heroji Kristove ljubavi, da sagrade što je porušeno u ljudskim dušama, da izliječe što je bolesno, da poviju što je ranjeno, da svežu što je slomljeno, da utješe što je žalosno, da obrišu suze onima što plaču. A tih je mnogo, neizmjerno mnogo danas po čitavom svijetu. Budite vi glasnici te divne kršćanske ljubavi. Ona će vam biti najbolje svedočanstvo pred Bogom, najbolja legitimacija pred svakim pravim čovjekom, najbolji radni program ne samo za ovu godinu nego i za čitav život.

Kralj duša i srdaca naših, kojega danas slavimo, Isus Krist, došao je na zemlju radi beskrajne ljubavi Božje prema čovjeku. Ta tko bi mogao zaboraviti Njegove riječi Nikodemu: »Tako je Bog ljubio svijet, da je jedinorođenog Sina svoga predao, da nijedan, koji vjeruje u njega ne pogine, nego da ima život vječni«. (Iv. 3, 16).

Neka sveta milost njegova učini, da i u našim srcima usplamti sveta vatra ljubavi prema bližnjemu našemu, prema svakome koji trpi, bez razlike kako se zvao, da kraljestvo Kristovo bude što se i nas tiče, regnum caritatis — Kraljevstvo ljubavi!

Pjesnik ljubavi i radosti

Prilikom smrti Rabindranatha Tagorea

Da postojim, to je jedno vječno iznenađenje, koje se zove život.

Govoreći o Tagori i proživljavajući njegova književna djela gotovo nam nužno lete misli na dva svijeta, jer vrlo rijetko može jedan daleki i neevropski čovjek toliko svratiti našu pažnju: na našu vlastitu književnost i s njom povezani način života s jedne strane, a s druge na posve novi i svježi svijet, koga nalazimo u djelima svih Istočnjaka.

Opažamo prvo, da evropska književnost pored svih idejnih zaoštrenosti krije u sebi jednu istinu, koja nas u poređenju s ostalima neobično bode. Kakogod svi osjećamo, da po količini, a i kulturnim vrednotama, zauzimamo vodeće mjesto na svijetu, ipak nas najnovije pojave dekadence zbunjuju i izazivlju pomisao, da smo se ipak preživjeli. Ovu preživjelost, koju osjećamo, naročito nam naglašuje pomisao, da su sve najnovije struje donijele samo nove probleme, nove poteškoće i što je najgore ovu zasićenost, koja je sve drugo nego olakšica i rješenje. Dadaizam i nadrealizam, opažamo, graniče s ovom zasićenošću opterećeni vremenom posljednjih bljesaka jedne kulture.

S druge strane iskrsava nam naročito jedan posve drugi svijet, koji bez sumnje izaziva u nama posve nova zanimanja za nj. Taj svijet isto tako pruža danas neminovno mnogo više snage, mnogo više poleta i svježine, nego li naš evropski. Interesanatno je, da je rođenje moderne evropske umjetnosti — impresionizam —

bilo oplođeno istokom. (Utjecaj japanskog slikarstva). Isto tako među one, koji su uspjeli ustalasati površinu naše svakidašnjosti, spada i Rabidranath Tagore. Kao izraz Indije, vjekovima lude od potrage za nutarnjim životom i mistikom, i on zadržava čistim onaj prvotni izražaj čovjeka u književnosti, onu ljudsku borbu za srećom i smirenjem u religiji. Njegovo izražavanje, koje je doduše potpuno indijsko i istočnjačko, ipak djeluje neodoljivo toplo i blisko, jer dolazi iz najintimnijih dubina duše, koja je posvema ljudska.

Estetski problem

I najsitniji naši događaji iz naše mladosti znaju igrati presudnu ulogu za naše daljnje shvaćanje životnih pitanja. Jedan običan događaj znao je u Tagorinoj mladosti osobito ojačati njegove nazore i usmjeriti ih onim tokom, kojim su bili već usmjereni. U svojim »Uspomenama« on sam opisuje svoj prvi susretaj s književnim djelom. Njegov kućni odgojitelj izabirao mu je naime najljepše bengalske pjesme, sileći ga na čitanje. Međutim izostalo je njegovo prihvaćanje, koje bi se očekivalo. Pedagoška nespretnost pojačala je naime u njemu onu prirodnu odbojnost prema svemu onome što je neproživjelo i što nije lično. Kasnije, sjećajući se živo ovog događaja, napisao je u svojim »Uspomenama« svoje glavno pravilo gledanja na književnost i na pjesmu napose: »Ni najbolja poslastica ne može ti prijati, ako ti je tko baci u glavu. S pjesmom valja postupati kao s doživljajem, a ne smije se upotrijebiti kao slovnica i riječnik.«

Ovo doživljavanje pjesme i svega što je lijepo postavio je Tagore principom za cijeli svoj rad. Protivno našim mnogim pobrkanim pojmovima o književnom radu, a napose o estetici, on smatra, da estetski problem mora biti uvijek nužno povezan s ostalim životom i filozofskim naziranjem svijeta.

Pa ipak protivno svim onima, koji u estetiku uvlače tendencu ili je postavljaju čak prvotnom on postavlja estetsko posvema izvan dohvata sile, skučenosti a i razuma: »Zar se stihovi pišu, da se nešto njima objasni? Ono što čovjek u svojoj nutrini osjeća, nastoji da izvan njega nađe svoj oblik kao — pjesma. Zato sam u neprilici, ako netko kaže, da nije razumio pjesme. Kad netko miriši ružu, pa veli, da ne razumije, onda mu se može tek reći: pa tu i nema što da se razumije, to je miris . . .«

Problem istine

U traženju nove stvarnosti materijalizam je učinio u svijetu i previše zla, u kojemgod se obliku pojavio. Ljudske su želje u namjeri, da budu uzdignute bile i previše izvrgnute poniženju: život, koji se toliko traži i dobrota, za kojom se toli žudi, danas su stvarno pogaženi u svoj blještavosti ljudske duše. To je glavna činjenica našega vremena. Pa ipak, što sve nije učinio čovjek, da bude sretan? — Koliki su u ovoj težnji, vidimo danas, dali svoje živote, boreći se za one ideje, čije je ostvarenje značilo baš protivno!

Zbog te činjenice neodoljivo nam se nameće pitanje, da li možemo ovu silnu želju, da živimo ljudski odbaciti i nazvati je lažnom? Sve ono što su nekad osjećali Buda, Rousseau, Luter, Marx i toliki drugi, čije zle posljedice danas užasno osjećamo! Da odgovorimo na ovo iskreno i kršćanski moramo priznati, da su mnogi ljudi, po svojem uvjerenju kršćanski opredijeljeni, smatrali sebe kao jedine iskrene, a svima, koji su u zabludi, odricali svaku iskru plemenitosti. Imajući u vidu ovu činjenicu stvarnost će se promijeniti, a oni kojima se odricala svaka plemenitost moraće se priznati barem zrno dobroga. Jer kakogod bile velike njihove zablude, njihov se život, pokazujući mnogo više boljega svojom kojiput i grčevitom težnjom za služenjem Istini ne prezajući pred žrtvom, suprotstavlja onima, koji su svojim egoističkim ciljevima nadjenuli ime Dobroga. Farizeji nikoga ne ubijaju, primjetio bi ovdje Mauriac. Problematika istine daleko je složenija, da bismo mi mogli zanijekati nekim ljudima, da

snažno osjete zakone Pravde i Dobrote. U ovom traženju svi nemogući zapleti, koje proživljuje čovječanstvo samo su zbog toga, što se ne zna ili neće pronaći onaj najjednostavniji put do Istine, koji se često skriva i u obliku trnovite staze. Pa ipak, usprkos svih prividnih zabluda ne može se ustvrditi, da većina ljudi nisu našli i posjedovali ono, za čim su težili. Zadnji odgovor na naš život moramo u v i j e k prepustiti Drugomu. Ta priča o pšenici i kukolju pokazuje nam našu nesposobnost za razlikovanje i osudu!

Ove misli osobito naglašujemo i dovodimo u vezu sa slučajem Tagore. Njegov smiren pogled na svijet — neka se ovo ne razumije krivo — bez ikakve sumnje potvrđuje, iako nije kršćanin, da je duboko nazreo Istinu i osjetio Božju prisutnost. Ljubav je pak ona, koja ga je do toga dovela. Ljubav prema čovjeku i potpuna predanost u traženju i prihvaćanju smisla života, kakogod bio težak. Razum za njega nije dostatan za spoznaju. Traži se ljubav i žrtva, kojima ćemo moći obuhvatiti svijet. Inače nećemo moći naći »kralja mračne sobe«[1]).

Ovaj susretaj, prema kojemu bi trebao biti usmjeren cijeli naš zemaljski život, čim bude izazvan dovoljan je, da nas zauvijek veže uz sebe. Od sad će naša jedina želja biti, da ovaj polet istine i radosti zadržimo, kako bi što dulje mogli posjedovati taj svijet:

> Ako mi ne pripada, da te sretnem u ovom životu, daj, da uvijek osjetim, da mi je manjkao tvoj pogled — daj da nikad ne zaboravim, daj da nosim muku te boli u svojim sanjama i satima punim bdijenja[2]).

Čisto religijozno nadahnuće njegovih djela, polet i dobrota koju širi, upućuje nas na nužnu blizinu s kršćanstvom i njegov odnos s njim.

Tagore i kršćanstvo

Smisao zbivanja oko nas i u nama, koji je zapravo na kraju ipak glavni sadržaj i problem književnosti, vrlo je blizu u Tagora s kršćanskim gledanjem. Čak moramo priznati, da je svojim životom pravilnije shvaćen, negoli u mnogo drugih, koji si prisvajaju ortodoksnost.

Katolicizam, — razlika od ostalih kršćana — koji tvrdi, da jedini istinito tumači svijet, u svojoj biti je samo ogroman vir, koji bi želio, da s v e zahvati poput bujice u moru ljubavi i sreće. Svijet je stvoren samo iz ljubavi, ljubavi bezgranične, koja bi željela od stvora, da joj se slobodno preda. Kadgod biće slobodno odgovori svojom voljom na ovu ponudu neka je beskrajna radost obuzela cijeli Svemir. Sam Bog se zajedno sa stvorom neograničeno raduje ovom susretu. Krist pak, koji je došao na svijet, da obnovi prekinutu vezu između stvora i Božanstva izrazio je, žrtvujući sebe, ovaj zakon, kojeg će svatko osjetiti, kad iskreno pristupi k Njemu: »Ovo sam vam kazao, da bude moja radost u vama i da radost vaša bude potpuna«. Sva pak bol, koja nastaje u svijetu samo je proizašla iz ovog neprestanog prekidanja tog dodira s njime. Ta drama ovog opiranja Ljubavi i Dobroti zapravo je jedina pojava, koja se zbiva oko nas!

Mjesto straha, mržnje i usko shvaćene askeze, koje se čine, da su jedini sadržaj Života, Tagore nazire pravi život u sebi i u drugima, život. koji je stvoren od te beskrajne Radosti Tvorca:

---

[1]) Drama »Kralj tamne sobe«, najsnažnija među T. dramama, jest simbolički odigrana drama našeg života. Kralj tamne sobe je istina, koja se nalazi u našoj unutarnjosti. Kraljica Sudaršana traži svagdje kralja: na svim vidljivim mjestima. Nalazi samo lažnog. Jednom naiđe i na pravog, ali ne može podnijeti svu nakaznost njegovu. Opet ga gubi, a nalazi ga konačno u najpriprostijem ruhu tek onda, kad se s potpunim povjerenjem odluči na prihvaćanje istine, kakvagod bila.

[2]) Tagore — Gitanjali LXXII.

Radost je preletjela sav svijet, da stvori moj lik.
Ona je moja nevjesta — ona je pripalila svoju luč u mojem domu.[3])

Tako je to blizu kršćanstvu! To je ona »joje« (radost), od koje je Pascal plakao, kad je spoznao svoj smisao. To je ona ista, koju čovječanstvo u svojoj potištenosti, najviše želi. Nije ni najmanje slučajno, da jedna njegova rasprava nosi naslov »O ljubavi i radosti«[4]). Ono što smo m i gotovo izgubili, neodoljivo toplo blista u duši jednog Indijca.

*

Sve njegovo stvaranje nosit će pečat ovih naziranja. To je ljubav i altruizam, polet nevinost u svijetu djeteta i konačno religija s popravljanjem čovjeka:

*

LJUBAV

Onu, koju čovječanstvo danas najmanje ima, Tagore je duboko osjetio i dao. Ova tako obična pojava toliko protivna logičnosti, čini se, da je jedina u mogućnosti, da protumači smisao svijeta. Ljubav u najširem i najužem smislu riječi, koju kršćanstvo toliko naglašava kao j e d i n i n o v i z a k o n. Dubina njegovih misli graniči s onim divnim Pavlovim riječima u Evanđelju, na kojima Tagore neprestano gradi sve.

Ova simfonija Stvaranja iz ljubavi prenesena na čovjeka, dala je njemu najbolji dio. U najstvarnijem smislu duhovnog i fizičkog stvaranja, ona je dana čovjeku i ženi, da se izvrši poslanstvo svemira:

Ramesh u jednom priviđenju ugleda porod i smrt, rad i odmor, početak i kraj, kako neprestano izlaze, uz neki neizrecivi ritam nadzemaljske glazbe, na pozornicu ograničenog iz tišine i beskrajnosti iza kulisa. A iz te bezkonačnosti, u kojoj nema ni svjetlosti ni tmine, Ramesh ugleda, kako na zvjezdanu svjetlost ovoga svijeta izlaze blizanačke ljubavi čovjeka i žene.[5])

U njenom prvotnom duhovnom porijeklu zadržali su čežnju posjedovanja:

»Držim joj ruke i pritiskujem ih na prsa.
Hoću da ruke prožmem njenom ljupkošću,
da poljupcima ograbim slatki njen smiješak,
da očima ispijem crne luče njene.«[6])

Uvijek su se mimoišli, kadgod bi se iznevjerili duhovnom pozivu:
»Ja bih da uhvatim krasotu; ona mi se izmiče i ostavlja mi u rukama tijelo.
Vraćam se umoran i prevaren.
Ta kako bi tijelo dodirnulo cvijet, što jedino duša smije da dirne.«[7])

Pa ipak nikad nije nešto bilo više puta ne-nađeno, nego ovaj dio Beskrajnosti. Da se ne pođe za ovim bezkonačnim ponorima ususret smrti, nužno je potrebna, osjeća Tagore, najveća opreznost i iskrenost. »Ne stavljaj svoju ljubav iznad ponora, pod izgovorom, da će tada ležati visoko«, govori on, jer će se inače dogoditi ovaj lom, koji se plačem više neće moći popraviti:

»Neizrečena ljubav je sveta. Sja kao dragulj u tami skrivenog srca. Na svijetlu radoznaloga dana jadno je mračna.

[3]) Tagore — Žetva LXXII.
[4]) Tagore — Ostvarenje ljepote i problem zla.
[5]) Tagore — Brodolom, Binoza str. 42.
[6]) Tagore — Vrtlar, St. Kugli str. 36.
[7]) ibidem.

Ah, prodrli ste pokrov na mojem srcu, drhtavu ste mi ljubav izvukli na javni trg i razorili zauvijek zakutak, gdje je krila svoje gnijezdo.«[8])

Jedini cilj ove ljubavi, gdje da se sačuva, bit će materinstvo. Ono je najljepši biser, koji resi ljubav. Ono jedino može dati ženi onaj biljeg, što je čini ženom. »Emancipirana« moderna žena izgubila je ovaj poziv i zato je s time ona ponižena više, nego li je bila ikada. Međutim dalje o tome Indijac ne govori, smatrajući ženskost kao stvar poklona i šutnje.

SVIJET NEVINOSTI

»Ne znaju plivati, ne znaju, kako se bacaju mreže. Ronioci bisere traže, kupci se voze na lađama, djeca pak skupljaju kamenčiće i opet ih razbacavaju. Ne traže sakrivena blaga, ne znaju, kako se bacaju mreže.«[9])

Ovaj dio Tagorina stvaranja »svijet je djeteščeta«, u koji se on zatvara. Ono što pjesnika najviše dira jest beskonačno povjerenje, koje ono ima prema svijetu. U ovoj prekrasnoj dječjoj poeziji sakupljena je sva njegova nelogičnost. Ono ništa ne zna, ništa ne posjeduje, a ipak ima svu puninu, koje odrasli čovjek nema. Najmanji ga udarac može smrviti, najlakša zima može naštetiti ovom pupoljku, koji ne daje ništa, nego samo obećaje.

Ono što nema odrasli čovjek, to ima ono. Čovjek: zatvaranje u samog sebe, potraga za samim sobom, a ovdje, obratno: otvaranje poput pupoljaka, potpuno se povjeravajući drugima. Sam Bog se u njemu očituje. Ta svako dijete, rekao bi on, dolazi na svijet s vješću, da ljudi Bogu još nisu oduzeli hrabrosti. Ta otvorenost jednog će dana sa smješkom na licu potraži našu ruku:

»Ne znam, zašto je izabrao u gužvi tebe, došao na tvoja vrata i prihvatio tvoju ruku, da bi te pitao za put.
Smijući i brbljajući bez sumnjanja u svom će srcu poći za tobom.«[10])

Jedino se majka i pjesnik uspijevaju približiti ovom svijetu. A ipak bi ovaj svijet nevinosti trebao biti jedini naš cilj: skrajnja predanost, koju traži od nas i Evanđelje jedina kraljuje. »Ako ne budete maleni kao ova djeca« . . .

»Neka vide tvoje lice, dijete moje, neka spoznaju smisao svih stvari; daj neka te ljube i neka se tako ljube međusobno.«[11])

Ono će raspoznati svako zlo. Kadgod se pristupa k njemu sa zlobom u srcu, doček će biti nepovjerenje. Ako primijenimo silu suprotstavit će jedinu svoju vjeru: njegova krhkost jedina mu je obrana.

»Ne zaboravi ga u svojoj žurbi, pusti ga neka dođe k tvojem srdcu i blagoslovi ga.«[12])

RELIGIJA I GLEDANJE NA SVIJET

Sva mladenačka snaga Tagore-ova, pretvorila se u starosti u posvemašnje povlačenje u sebe i vraćanje dubokoj religijoznosti. Kontemplacija i popravljanje čovjeka su od sada jedini njegovi poslovi. Plod ovoga rada su dvije prekrasne zbirke »Gitanjali« (žrtvene pjesme) i »Žetva«.

[8]) ibidem str. 39.
[9]) Tagore, Rastući mjesec: Na obali.
[10]) ibidem: Blagoslov.
[11]) ibidem: Dijete — anđeo.
[12]) ibidem: Blagoslov.

Tu je središnji doživljaj Bog, koga doduše on shvaća odviše panteistički. No ipak ne možemo posvema odbaciti njegovo shvaćanje. Filozofski panteizam nije nikako prihvatljiv, no pjesnički izražen ima svoj smisao. Životni osjećaj Sv. Franje na koncu konca samo je — cum grano salis rečeno — neke vrsti »kršćanskog panteizma«. »U Njemu živimo, krećemo se i jesmo« (Sv. Pavao). To je momenat gdje Tagore smatra da »Bog treba da dođe do pobjede u čovjeku«.

Posebice pak naglašuju »žrtvene pjesme« najosnovniji religijozni momenat razgovora s Bogom, koji je svagdje jednak, a koji je u mnogih loše shvaćen: molitva je žrtva paljenica, lauda Bogu, a ne moljakanje za stvarna dobra.

U stvaranju novog svijeta, Tagore osjeća dah općenitosti (univerzalnosti), koji nužno dolazi:

Jer vrijeme je prošlo — vrijeme boravka u luci —
Gdje se ista prastara roba kupuje i prodaje u beskonačnom krugu.
Gdje se mrtve stvari naplavljuju iscrpljene i lišene svake istine.«[13])

U sadanje vrijeme bitno je popraviti čovjeka, naći čovjeka, koga tako malo ima. Nikada ga nećemo moći naći u uskogrudnosti, prigovaranju i cijepanju. Svaki pojedinac mora priznati svoju vlastitu krivicu, a »poljubac mira« treba da resi čovjeka na polasku k novom životu. U zlu, koje općenito vlada, jedino su izgrađene ličnosti — pojedinci siguran lijek. Zla će uvijek biti i činit će se, da prevladava! Da li će se ipak naći toliko pojedinaca, tih pet ljudi, koji će biti dovoljni, da se spasi Sodoma i Gomora? Odakle će te jedinke imati ipak snage, da idu napred?

»Kad Besmrtni ne stanuje u srcu Smrti,
Kad radostna mudrost ne cvate i ne razbija koru brige,
Kad grijeh ne pogiba od svoje vlastite objave,
Kad oholost ne klone pod bremenom nakita,
Odakle nada ovim ljudima, koja ih goni od svojih kuća
poput zvijezda, koje u jutarnjoj rosi jure u svoju smrt?[14])

Tagore nikada ne očajava nad prividnošću! U svijetu se još sakrivaju ljubice, koje će održati ravnotežu sa zlom. Treba se samo osloboditi svakidašnjeg čovjeka. Moramo postati ono što jesmo, dodao bi ovdje Ch. Péguy. U taj isti čas posjedovat ćemo vječnost i sreću:

»I kad čovjek rastrgne svoje smrtne veze, zar se ne
objavljuje tad On, čije su veze neznane?[15])

*

Usred sve mnogobrojnijih naziranja Spenglera o »sumraku Evrope«, Tagorin optimizam u budućnost treba naročito naglasiti: optimizam, koji je posvema kršćanski. S ovim retcima nismo bez sumnje ni iscrpli svu dubinu njegova gledanja niti se naročito upozorilo na manjkavosti njegova naziranja i njegov antizapadnjački stav. No treba ga osobito istaknuti kao putokaz, koji je duboko vjerujući u igru Providnosti i njenog stvaranja svijeta nazirao smisao ljudske sudbine i u ljubavi, tom zakonu svijeta i u radosti — pored sve boli — tom stanju svijeta Ne trebamo se onda bojati sumraka Evrope i njene kulture. Ali treba poštivati čovjeka! Jer nijedna kultura, veli Tagore, ne može da se održi kanibalizmom čovjeka u bilo kojem obliku.[16])

Svijet se odaziva. O tome svjedoči pisanje cijele svjetske štampe, koja rijetko bilježi tako glasno smrt jednog — — — pjesnika.

LEO KOŠUTA

---

[13]) Tagore — Žetva: Veslači.
[14]) ibidem.
[15]) ibidem.
[16]) T. — Ostvarenje ljepote.

Smisao našeg mučeništva

Sv. Otac Pijo XII. uputio je na dan svetih Apostola Petra i Pavla (29. VI. 1941.) cijelom katoličkom svijetu poruku o temi »Božja Providnost u ljudskom zbivanju«. Glavne misli papine su ove: Crkva se nalazi danas u jeku ratnih strahota. To stanje je slično onome za vrijeme Neronove vlade u Rimu.

»Mi kao i vi osjećamo, da se naše srce steže pri pomisli na oluju zla, trpnja i »strahovanja, koja danas bjesne svijetom. Sigurno ne manjkaju u tami oluje utješni »prizori, koji otvaraju srca velikim i svetim nadama. V e l i k a h r a b r o s t u »o b r a n i t e m e l j a k r š ć a n s k e u l j u d b e i p o u z d a n a n a d a u n j i- »h o v u p o b j e d u« (sve po »Katoličkom listu« od 10. VII. 1941. str. 309—11).

Tu sveti Otac zorno opisuje strahote modernog rata i posljedice, duhovne i materijalne, koje otuda proizlaze.

»Svi ljudi, svi, pa i najdublji mislioci i najiskusniji vođe naroda, pred Bogom »su kao djeca. Oni prosuđuju događaje pod kratkim vidikom vremena, koje nenado- »knadivo prolazi i leti. Bog ih, nasuprot, gleda s visina i nepomičnoga središta vječ- »nosti. Oni imadu pred svojim očima uski vidokrug nekoliko godina. Nasuprot Bog »imade pred sobom sveobuhvatnu širinu vijekova. Oni mjere ljudske događaje po »njihovim neposrednim uzrocima i neposrednim posljedicama. Bog ih pak gleda u »zadnjim uzrocima, i mjeri ih po daljnjim posljedicama«.

»Što znači pouzdavati se u Boga?

»Imati pouzdanje u Boga znači predati se svom snagom volje, koju podržaje »milost i ljubav, svemoći, mudrosti i neizmjernoj ljubavi Božjoj, usprkos sviju sumnja, »što ih prividnosti podižu. Znači vjerovati, da ništa na ovom svijetu ne izbjegne Nje- »govoj Providnosti, kao u općem poretku, tako i u posebnom. Da se ništa veliko ni »malo ne zbudne, a da Providnost nije predvidjela, htjela ili dopustila prema svojim »uzvišenim ciljevima, koji su ovom svijetu uvijek ciljevi ljubavi prema ljudima. »... Konačno znači vjerovati, da oštrina kušnje, kao što i pobjeda zla neće ovdje »dolje trajati nego samo kroz neko vrijeme i ne dulje«.

»Ljudi su zaboravili, da je bol vrlo često odraz Kalvarijskoga križa na stazi »uskrsnuća«.

U taj su križ, koji sjaji putem, istinom i životom, gledali rimski prvomučenici i »prvi kršćani u času bola i progona. Gledajte i vi tako, dragi sinci, u vašim poteš- »koćama«.

»Najposlije b u d i t e s v i s l o ž n i (ponovit ćemo riječima sv. Petra), mi- »lostivi, bratoljubivi, milosrdni, ponizni. Ne vraćajte zlo za zlo, ni psovke za psovku, »nego nasuprot blagoslivljajte ... da se u svemu slavi Bog po Isusu Kristu. Njemu »slava i jakost u vijeke vijekova. Amen. (I. Petr. 3, 8—9; 4, 11).«

Iza toga podijelio je Sv. Otac svoj Apostolski blagoslov Rimu, Italiji i svijetu.

* * *

Ovih par r..isli iz govora sv. Oca, daju nam naročito naglasiti stanje, u kojem se nalazi Crkva i nje.. vjernici. Rat je uništio sve moralno-plemenite osjećaje čovjeka, tisuće ljudi umire i što je najgore, da čovječanstvo na to vrlo malo reagira. Sv. Otac izričito naglašuje ulogu Providnosti u pozadini događaja, koja ravna svojim vrhovničkim znanjem svega prošlog i budućeg i svemogućom voljom, kojom postizava svoje ciljeve. No ipak ljudski rod — ta zemlja kraljevstva Božjeg na zemlji — trpi, osobito danas.

A baš u ovim apokaliptičkim vremenima rata i kušnje sv. Otac iznosi katolicima vrhonaravnu bit kršćanstva: ljubav prema Bogu i bližnjemu, ne izostavivši ni one misli: »Diligite inimicos vestros« (Mat. 5, 44). Crkva želi, da svako ljudsko biće nađe u njoj slobodu djece Božje, o kojoj govori sv. Pavao. Zato i jest jedina njezina želja: obraćanje zalutalih Kristu, koji je jedini Put, Istina i Život, i koji je rekao: »Bog ne posla Sina svoga na svijet, da sudi svijetu, nego da se svijet spase po njemu«. (Iv. 3, 17). U tom svijetlu, misija Crkve Kristove sastoji se u oplemenjivanju milošću — iza Boga — najvažnije autonomne vrednote kršćanstva: ličnosti. Od Tertulijana (»Anima humana naturaliter christiana«) do Don Bosca (»Da mihi animas, caetera tolle«) vrhunaravna burza kršćanstva bilježi u tome kurs: stanje nepromijenjeno . . .

Se starom Evropom mi smo, katolici, poodavna bili na ratnoj nozi. Novi poredak smo mi tražili, nagoviještali i pripremali, a to još i sada činimo. Naša kršćanska, idealna, duhovna nova Evropa, koja se stvara danas u dušama miliona. Evropa pravde za sve, osobito male narode (— u koje spadamo i mi, Hrvati) — našla je svoju lapidarno izraženu ideologiju već pred 1900 godina. U poslanicama svetoga Pavla, Crkva i danas daje najevropskiju — jer kršćansku — formulaciju najplemenitijim težnjama narodâ. Historia docet . . . Na ovo se treba češće navraćati, jer se nesebična dobročinstva najčešće zaboravljaju.

Danas nemamo vremena, da svojim mislima dajemo konačni pismeni izraz. Uostalom, hvala Bogu, to nije ni tako potrebno. Premda je sv. Pavao kazao — a to se tokom povijesti često i ispunilo: — »Erit enim tempus, cum sanam doctinam non sustinebunt«, ipak kršćanstvo kroz 1900 i više godina govori svoje, bilo to »opportune ili importune« (2. Tim. 4, 2—3); heretici su češće puta kršćanstvo proglašavali ludošću. No mi, ludaci dvadesetog vijeka, imamo još nešto povijesnog i drugog znanja, pa smo sretni, vjerujući u prste Božje Providnosti.

U tom se i sastoji smisao našeg mučeništva, koji opisuje papa. Mučeništva cijele današnje generacije, a na posebni način profinjenih katolika. Mi smo sretni, što smo danas svjedoci naše totalitarne kršćanske životne koncepcije, što naziremo stvaranje novog poretka, što spadamo među one, o kojima piše Josip Pajtler (v. »Luč« XXXIII. 1937.-8., br. 6—7 str. 6.), »da na hrvatskome sveučilištu, moraju osim točnoga »poznavanja suvremene situacije u prvome redu biti puni one katoličke »stvarnosti, koju žele unijeti u svoj đački milieu i kojom »ga žele prožeti. Oni moraju da budu u punom smislu ono, što jesu, t. j. »kršćani-katolici.

M smo svijesni, što smo predvodnici naše permanentne duhovne revolucije, revolucije općenitog (univerzalnog) kršćanstva i Svete Hrvatske. Što spadamo među misionare starog i novog svijeta, Evrope i prekomorskih zemalja, koji su uvijek računali sa činjenicom: sanguis martyrum, semen christianorum . . .

Povijest uključuje u sebi svašta: zaleđenost, formule, okvire . . ., ali i životni put čovječanstva; ova tradicija, tradicija vrhunaravne milosti, kršćanske personalističke kulture i krvi — da, i tijelo je hram Duha Svetoga! — to nas vezuje sa prvim kršćanima, tim nosiocima najveće duhovne revolucije u povijesti čovječanstva. Isti duh diše iz novog, svježeg totalitarnog katolicizma papinske Katoličke Akcije. Mimo svih drugih imamo mi katolici danas svoju posebnu (specifičnu) misiju. Naš je program dinamično kršćanstvo ličnosti i »sloboda i uzvišenje svete Matere Crkve«, a put k tome vodi uz papu i biskupe!

To nam daje životni sadržaj: shvatiti i izvršiti imperativ vremena.

Providnost sve vodi. Pape vide daleko. Zato je i 29. VI. sv. Otac nagovijestio uskrsnuće: »oštrina kušnje, kao što i pobjeda zla neće ovdje dolje trajati, nego samo »kroz neko vrijeme i ne dulje«. I za čovječanstvo »doći će čas Božji, čas milosrđa, čas »svetoga veselja, čas nove pjesme oslobođenja, klicanja i radosti (Ps. 96). Čas, u »kome će svemoćna ruka nebeskoga Oca, nakon što je dopustila, da uragan za čas »isprevrne bijedno čovječanstvo, jednim ga neprimjetljivim znakom umiriti i uništiti, » i narodima će biti povraćeni, putevima manje poznatima ljudskim duhovima i na»dama, pravednost, smirenje i mir«.

Pravo je rekao Louis Venillot 1870. godine za sv. Oca, u čiju nepogrešivost vjerujemo: »Zdravo, velikodušni starče, vjeran do posljednjeg Onome, koji te je »poslao i onima, kojima te je poslao. Ti nisi izdao ni svog Boga, ni svoju misiju, ni »naše duše. Mi imamo u tebi slavu u borbi, čast u porazu, dostojanstvo u smrti, »sigurnost u uskrsnuću . . . Lezi mirno u oluji, posljednje sunce našega vijeka, ti ćeš »biti sutra sunce na istoku!«

Christianus

Materija, duh i ljubav

Beskrajna udaljenost između tijela i duha slika je daleko više beskonačne udaljenosti između duha i ljubavi; jer ona je nadnaravna.

— Sav sjaj velikih nema nikakve vrijednosti za one, koji su u potrazi za duhom. Veličina ljudi duha je nevidljiva kraljevina, bogatima, osvajačima i svim onima, koji su veliki po tjelesnim vrlinama. Veličina pak mudrosti (sagesse), koja dolazi od Boga, je nevidljiva onima, koji se brinu za materiju a i onima, koji se brinu za duh. To su tri reda različitih vrsta.

— Veliki duhovi imaju svoje kraljevstvo, svoj sjaj, veličinu i pobjede. Oni nemaju nikakve potrebe za materijalnim veličinama. Oni gledaju duhovno, a ne običnim očima; i to je dosta. Sveci imaju svoje kraljevstvo, svoj sjaj, veličinu i pobjede. No oni nemaju nikakve potrebe za materijalnim ili duhovnim veličinama. Ove ne spadaju u njihovi red. Oni su gledani od Boga i anđela, a ne od tijela ili od radoznalog duha: Bog njima dostaje.

Krist stoji, bez ikakva vanjskog materijalnog dobra, a bogat samo božanskom vještinom, u redu svetosti. On nije ništa odkrio, on nije nigdje vladao; ali je strpljiv, ponizan, svet pred Bogom, strašan za demone, on je bez ikakva grijeha! Oh, u kakvom je velikom sjaju i silnoj veličanstvenosti u očima ljubavi, koje vide mudrost!

— Smiješno je uistinu da se sablažnjujemo, što je Krist bio priprost, kao da bi ova poniznost bila u istom redu, kome je pripala veličina, u kojoj se on pokazao. Neka se ta njegova veličina promatra u njegovom životu, u njegovoj nauci, u njegovoj skrovitosti, u njegovoj smrti, u izabiranju svojih, u njihovom bijegu, u njegovom tajanstvenom uskrsnuću i drugom ostalom; njegova će veličina tako zasjati, da neće uopće postajati razloga sablažnavanju ove priprostosti, koja ne postoji, nego je sama poniznost. Ali ima ih, koji se čude samo materijalnim veličinama, kao da duhovne ne bi postojale; a i drugih, koji se čude samo duhovnim kao da od njih nema beskonačno viših u mudrosti.

— Sva tijela, nebo, zvijezde, zemlja i kraljevstva zajedno ne vrijede koliko i najmanje od duha; jer duh spoznaje sve, pa čak i samog sebe: materija, naprotiv ništa. A sva tijela i sve duhovno zajedno ne bi znali pokrenuti pravu ljubav: ovo je nemoguće, jer ljubav pripada nadprirodnom redu.

Iz Pascal »Pensées«, Paris, knjižara de Firmin

RABINDRANATH TAGORE:

DVIJE PJESME

LXXII.

RADOST JE PRELETJELA SAV SVIJET, DA STVORI
MOJ LIK.

ZVIJEZDE SU JE NEBESKE NJEŽNO DUGO LJUBILE
I LJUBILE, DOK SE NIJE PROBUDILA.

RUŽE HITRIH LJETA JECALE SU U NJENOM
DAHU I GLASOVI VJETROVA I VODA PJEVALI SU U
NJENIM KRETNJAMA.

ŽUDNJA ZA MORE BOJA U OBLACIMA I ŠUMAMA
STRUJILA JE U NJEN ŽIVOT I GLAZBA SVIH STVARI
MEKO JE IZGLADILA NJENE UDOVE U OBLIK.

ONA JE MOJA NEVJESTA — ONA JE PRIPALILA
SVOJU LUČ U MOJEMU DOMU.

XXI.

SREST ĆU NEKI DAN ŽIVOT U MENI,
RADOST, KOJA SE SKRIVA U MOJEM ŽIVOTU,
IAKO MI DANI S NIŠTAVIM PRAHOM OMETAJU
MOJE PUTOVANJE.

SPOZNAH JE U TRENU I NJEN HITRI
DAH NADVIO SE NADA MNOM, DA SU MOJE
MISLI ZA ČAS NEODOLJIVO ZAMIRISALE.

SREST ĆU NEKI DAN RADOST IZVAN SEBE,
KOJA STANUJE ZA ZASTOROM SVIJETLA — OSTAJUĆI
U SAMOĆI, KOJA PREKIPLJUJE, GDJE SU SVE STVARI
GLEDANE KAO OD NJIHOVOG TVORCA.

(Iz zbirke »ŽETVA«)

VINKO KOS:

TIHI SVIJET

UVALE SRED TAJNIH BRDA, VJEČNO PUNE
ŠUMA VODE, KOJA SE NE MUTI NIKAD, KOLIBICE KRIJU
ZA RAZUMNE DUŠE ŠTO NA BERBU DOLAZE U
VINOGRADE TAJNA.
IZ NJIH DIŽU SE VISINE LJEPŠE OD VRHOVA OVIH
POKRAJINA NAŠIH
ISPOD ZLATNOSMEĐIH ZALAZAKA SUNCA LISTOPADNOG.
TO JE TIHI, TAJNI SVIJET. U NJEG USKI ULAZ VODI
IZ PROSTORA GDJE SMO SRCA PRALI OPROŠTENJEM
I SVOME KRIVCU NA ODLASKU REKLI TOPLU RIJEČ.

SERAFIM MIČIĆ:

ČAŠA LJEPOTE

U ČAŠI ZLATNOG RUBA SREBRI SE VODA,
OČEKUJUĆ PRVE PROLJETNE MACE;
ONA ĆE ZAPLAVIT POPUT SVODA,
KAD JE ISTROŠENU MEĐU CVIJEĆE BACE.

BIJELO JUTRO

SUNCE RASTE NAD GRADOM UREŠENIM BISERIMA ROSE.
BEZBROJ BIJELIH PLOČA OKO LUKE POSUTO JE KIŠOM CVIJEĆA.
TO ME DUŠINE LJEPOTE SJEĆA,
KAD GLEDAM DJECU U BJELINI, GDJE GRADOM LJILJANE NOSE.

MOREM, MEĐJU SVIJETLIM OBALAMA, JATO SNIJEŽNIH PTICA KLIZI,
NJINA, SRCA KAO MALE ZLATNE URE KUCAJU U MODROJ VODI.
GORE IZNAD OKUPANIH KUĆA GOLUBOVI LETE U SLOBODI:
BLAGO DUŠI, KOJOJ SU NA BRIZI.

Dolazak Hrvata

Jutarnja magla siva,
ko vilinska koprena laka
vije se vrhom
i dolom
sakriva šume
i rijeke
i pokriva sve
pećine Velebita,
starca.
Još nema sunca,
tek teški muk se spustio
na kamenu hrid.
Danica sija.
Kroz tamu nijemo,
nečujno,
gluho,
po kamu stupa lik.
Prvi,
drugi . . .
Još jedan . . .
Čitav niz.
Tiho,
bez riječi
kreću se ljudi,
djeca,
kola,
i konji
dugačka povorka cijela.
Neodoljivom gonjeni žudnjom
putuju
danju
i noću.
Tek što gdje stanu,
već dalje kreću,
ko da im »Naprijed« tajni glas viče;
»Naprijed!« im kliče svaka kaplja
krvi;
»Naprijed!« ko da ih goni čitav svijet.
Kroz tamu
tiho,
nečujno,
gluho
stupa niz,
ko povorka duhova nijemih,
a magla sakriva šume
i rijeke
i pokriva sve pećine Velebita,
starca.
Tek Danica svjetla sja,
a nedaleko jeca
pjesma sijedog starca
o kraju,
gdje močvare leže.
Perunu vatre se pale.
Tiho,
bez riječi,
kreću se ljudi . . .
Čitav niz.
Već su na vrhu brda.
Tad dah im
topli,
slani
sunu u lice,
runjavu razgali grud,
duge zamrsi kose.
Duboko dolje,
u magli,
ko ranjen zvijer,
sve grgolji
i šumi,
buči teško.
»Il jauče tu kakva tajna sila,
il stijene valja
neki strašni bog?«
Vrisnuše konji.
Drhtaj prođe nizom.
Vrisnuše djeca
hvatajuć majčin skut.
Tad s istoka se sjajna rumen prosu.
Podiže zlatnu zublju sunčev bog.

Nestade magle . . .
Nesta tajnih sila:
U azurnoj se boji more razli
pred očima došljaka.
Divljenja glas se prosu hrpom
Radosti duh poljubi svaki stvor,
a sijedi raširi ruke suhe
i klikne
kao prije nikada.
— Na koljena!

Čuj rode hrvatski!
Na koljena!
I zemlju ljubi tu
Na koljena!
Taj tvrdi ljubi kam!
Na koljena!
To žalo morsko ljubi!
Hrvati!
Tu će sveti bit vam dom.

I. JEŽ

Vama dvoma

»Ja ću doći.«

Obećala sam, da ću doći. I nije to baš danas, da sam ja došla. Ja vam dolazim svaki dan — već nekoliko mjeseci, jer ja zapravo živim kod vas — vi živite u meni, vas, vas dvoje — — — — Ti, čovječe, kojeg ja volim i Ti — »Ona«, nježna, »Ona«, koju on voli.

Vama sam došla.

— — — — — — — — — — —

Izlazim iz samovoza. Obazirem se. Sve mi je tu poznato i blizo i drago, tako neizmjerno drago. Kao da svaki kutić ovog kraja odiše mojom starom čežnjom. I ovo kamenje je više slano od mojih suza, nego od mora. I suho je — — — suho kao moj uzdah; uzdah bez jeke . . . . .

Vi ste ovdje, ovdje na pijesku. Ne mogu proći mimo vas, a da vas ne pozdravim. Moj će vam pozdrav biti — poljubac u čela; plemenita, poštena čela. Ja ne ću, da vam smetam. Ja ne ću ni da poremetim svoj mir. Ja hoću samo da vam kažem, kako vas volim beskrajno, beskrajno i kako sam spokojna. Jer ja imam čistu dušu i moja je ljubav skrivena duboko, duboko. Ja vas mogu poljubiti bez straha, da ćete osjetit moje usne. — Jer one su već davno obavite spokojstvom. I to spokojstvo vam želim dati i mir.

Kad biste znali, vi, dobri moji, kako sam ja zadovoljna u sjeni — vas dvoga i kako moja smirena duša lebdi mirno nad vašom srećom!

Jer možda vi ni ne znate, — Ti, veliki moj čovječe i Ti — djevojko od dvadeset i tri godine, da ima dvije vrsti ljubavi: ona, koja sve daje i, koja ništa ne traži — ni poljubac, pa ni misao; ljubav, kojoj je osnovni ton čežnja, a završni uzdah.

I ljubav, koja mnogo daje, ali još i više traži — — —

Mali moji, dragi moji!

Neću vam više govoriti. Neću. Ja znam, kako vam je svaki časak svet i, kako ga ljubomorno čuvate.

— — — — — — — — — — —

Vi ćete doći jednog dana k meni, ja znam. A ja ću kupiti mnogo cvijeća i okitit ću čitavu sobu. I uzet ću violinu u ruke i svirat ću — — — svirati — — — i plakat ću. A te će vam suze moje šaputati, kako sam sretna — u sjeni vas dvoga.

AZMA

U znoju lica

Zora je svitala. Njeno ružičasto svijetlo blago se razlijevalo iza surog i nepreglednog krša Velebita, tamo preko Kvarnera i spajalo se s plavetilom mora, danas mirna i tiha. Skup otoka, što se stisnuo ispod planine u jutarnjoj tišini okrenuo je kamene hrptove toplome suncu na pomolu. Sav se Kvarner žario jutarnjim rumenilom.

Dan se budio. Čitav je kraj odisao mirisom rose, što se dizala sa tratina. Cvjetovi su otvarali latice, kao da se i oni vesele svježini i mladosti. U hrastovim šumarcima budili su se slavuji i oglašivali se još pospanim glasovima — tihim biglisanjem. Lasta je pod krovom kamene kućice izletjela iz gnijezda i ulovila mušicu, što je tek rastvorila krila, vlažna od jutarnje rose.

Podno crkve svete Jelene, ispod krševita vrha obasjana sunčevim žarom leži malo selo sagrađeno na hrpi, stisnuto u kršu, zaštićeno i čuvano od golemog stijenja, što se nadvio nada nj. A na rubu sela malena kamena kućica. Postavljena među kamenjem čini se kao da je prirasla za krš, za pusti krš oko nje, na kojem se jedva opaža struk trave, kržljave i suhe, nagrižene od gladnih koza.

Začu se škripanje vratnica. Izadje Tonka na kameni prag i gledajući jasno nebo reče:

»Bog nam dal lepo vreme, neka još samo potraje par dan, pak je već i fažol zrel«.

Tako je govorila i spremala u košaru teško stečene plodove svoje zemlje.

U malom vrtu, ozidanom kamenjem, podignutom u znoju lica i žuljevima ruku, nasutom suhom i ispucanom zemljom, izraslo je nakon duga straha i pažnje nešto povrća. Dugo je trebalo, dok se je njiva podigla. Kamen po kamen odstranjivale se gromade krša, na mjestu gdje stoji danas »lešica«. Kamen se po kamen tesao, kamen po kamen slagao se na zid, dok se nije dobilo ono malo zemlje.

U proljeće su brižno bacili sjeme u zemlju, što je niklo kao dijete paženo i njegovano, svako jutro zalijevano kišnicom iz obliženjeg bunara. Strašna je suša u mjesecu svibnju skoro uništila plodove, teško stečene na žuljevima i znoju, ali blaga kiša što je jednog dana pala oživje Tonkin vrt. I urodilo je.

Ona se lagano digne sa kamene klupe ispod »brajde«, uđe u kuću, prekrsti svako dijete, i poljubi ono u kolijevci, zatim lagano izađe i zaveže tešku košaru na leđa, pogne se pod teretom i spremi se da krene onim istim putem, kojim svakim danom idu stotine žena, zarađujući gorak kruh na žuljavim i slomljenim leđima. Na njoj je ostalo da se brine za kuću, odkako joj muža odpustiše iz gradske tvornice. Ona je svjesna svoje zadaće. Ustrajnošću i otpornošću primorske žene vrši svoju svetu dužnost.

Ne smeta je ni kiša, ni bura, koja dolazi zimi sa planina Gorskog Kotara, ili od uskočkog Senja, i fijuče, zavija, urla i vrišti dižući oblake prašine i bacajući kamenje sa krovova. Ne smeta je ljetna vrućina, kad nesmiljeno pali i užaruje kamenje i stijene, suši zdence i zapovjeda zraku da treperi i vjetrovima da ušute, a moru da se slegne. Ona uvijek istom požrtvovnošću vrši dužnost majke, hraniteljice obitelji.

Bosonoga djeca u bijelim, čistim košuljicama izletješe za njom na prag. Dugo su gledala za majkom, dok nije kao crna točka nestala na sivom i tvrdom putu prema gradu. Tako to ide iz dana u dan. Svako se jutro rano diže, a umorna i slomljena pod noć vraća kući.

Ali kad Anđeo Gospodnji navještava svakog sutona večer razlijevajući se i odjekivajući dvostrukom jekom kroz doce i uvale, a Tonka ugleda s vrha svoj dolac i jednu malu bijelu kućicu sa cvijećem pred vratima, osmjeh joj olakšanja osvijetli izmučeno lice.

Tada neka snaga i tiha radost uđe u nju. Pokroči brže niz obronak svojoj kućici, svojoj dječici, svom dragom malom svijetu.

Slavuj tad zapjeva svoj večerni pijev u šumici, a po kršu zazriče zričak, dok mu se hiljadu nevidljivih sitnih grla odazivlje veseleći se životu.

A kad ogranu i zablistaju modre zvijezde nad malom kućicom u punom i raskošnom sjaju primorskih noći i čitav se kraj smiri i urone u san, dolje ispod zvijezda, ispod nasmješenog neba kuca smireno i sretno, dobro Tonkino srce, a na glavama četvero sitne dječice odmaraju se trudni njeni dlanovi.

LJUBO RIBARIĆ

KNJIGE

DR. ANTE PAVELIĆ: — Strahote zabluda

Kad je Poglavnik pred nekoliko godina u emigraciji zamišljao i napisao ovo djelo, već onda su posljedice i učinci komunizma opravdali značajni naslov knjige: Strahote zabluda. Poglavnik je tada uglavnom imao pred očima činjenice, koje su se odigravale u Sovjetskoj Uniji i strahote gradjanskog rata, koje su se upravo odvijale u Španjolskoj, dok je on pisao svoje djelo. Daljni pak razvoj dogadjaja je još jasnije opravdao riječ strahote, koje komunizam, po svojoj nauci i primjeni u život, izaziva. Francuska može dobrim dijelom zahvaliti svoj poraz komunističkoj Pučkoj fronti. Katastrofa Sovjetske Unije, koja se odigrava pred našim očima djelo je boljševizma. Strahote, koje je Poglavnik predvidio pred nekoliko godina, danas nam se odkrivaju u čitavoj svojoj groznoj stvarnosti.

Knjiga je razdijeljena u dva djela. U prvom dijelu nam pisac iznosi nauku komunizma i njezinu praktičnu primjenu u Sovjetskoj Uniji pod imenom boljševizma. U drugom pak dijelu prikazuje se razorno djelovanje boljševičke Kominterne, kojoj je svrha izazvati svjetski prevrat.

Boljševizam, koga komunistička promičba prikazuje u obliku nekog zemaljskog raja, uništio je seljaka oduzevši mu zemlju, i raskopavši obitelj.

Ove stvari, koje su pored vjere temelji seljačkog života i naziranja, oduzeti su ruskom seljaku, jer komunizmu ne trebaju majke odgojiteljice svoje djece, njemu je potreban neprosvijećeni kolektiv. Drugu komunističku krilaticu o sjajnom sovjetskom veleobrtu, razotkriva i pobija Poglavnik na strani 67. riječima:

»Boljševička vladavina diže diljem ciele Rusie ogromne tvornice za sve moguće vrsti proizvodnje. Svaka je tvornica po prostoru i obujmu djelatnosti jedna neman, što svakog jutra prima u svoju utrobu nebrojene gomile proletariziranog, nekada carskog pravoslavnog, a sada boljševičkog, obezvjerenog i obezumljenog roblja. Treba svukuda podići tvornice, da industria proguta čim više pučanstva, da ga otrgne od sela i od obitelji, od veličanstva prirode i od usrdnosti male radione obrta i kućnog rukotvorstva svake ruke, da tako od njega učini hladnu, bezćutnu gomilu, koja ne smije imati ništa više srdca od onog stroja, koji poslužuje, ništa više ljubavi od one mrzle gradje, što mu dnevno kroz ruke prolazi, i ništa više duše od onog bezćutnog proizvoda, što ga proizvodi prikovan uz glomazne strojeve«.

Boljševici, da bi postigli svjetski prevrat, nisu se borili po raznim državama, kako bi poboljšali radnički život. Naprotiv, oni su izazivanjem štrajkova nastojali pogoršati gospodarsko stanje pojedinih država, da bi u tako gospodarski oslabljenim, mogli izvesti prevrat. Poboljšanje života radnika ne smije se dozvoliti, jer to znači kraj komunizma.

Poglavnik ne samo što je upozorio na abnormalnosti komunizma, nego ga je i osudio. On ga je osudio i zato, jer je poznavajući tisućljetnu uljudbu svoga naroda, koja se osniva na obiteljskom životu i na moralnim zasadama, vidio, da bi mu komunizam svojom rušilačkom ideologijom donio samo propast.

Komunizam nije osudio samo Poglavnik! Komunizam osudjuje i cijeli Hrvatski narod, djelatno sudjelujući u njegovom uništenju svojim dobrovoljačkim odjelima.

Ovu knjigu, koja obiluje nizom misli, u kojoj se upoznaje metode, kojima se je služila komunistička promičba, da bi svijet uvukla u propašt, treba da pročita svaki Hrvat, pogotovo djak i akademičar.

D. K.

DR. T. TOTH: — Priroda zove

Naklada OMK-e evo izdala je i daljnje Tothovo djelo, koje po svojoj temi nadopunjuje prazninu u literaturi za mladež i u daljnjem zamahu ostvaruje cilj ove vrijedne naklade. Vrlo jednostavan stil samog pisca, koji se zna približiti mladeži, posebice đačkoj, sama tema i njena obradba, koja u gotovo čisto franceskanskoj inspiraciji združuje pomisao na prirodu s njenim Stvaraocem, a posebice oprema i ilustracije naklade, učinili su ovu knjigu, osobito privlačivom i preporučljivom. Ona će vrlo dobro doći našoj srednjoškolskoj mladeži osobito u dobi IV. i V. razreda.

Samoj nakladi trebalo bi napomenuti, da pokuša s izdavanjem stvari, koje su napisali naši ljudi i da se iskuša, ako se već prevodi, i talijanska a osobito francuska djela, koja su bez sumnje na velikoj visini. — Citate, koji su obično neprevedeni, trebalo bi svakako prevoditi, već i iz interesa, da ih mladi čitatelj uzmogne razumjeti. Naručuje se kod tiskare »Narodna Prosvjeta«, Zagreb Kaptol 27. Cijena broš. 30.— Kuna, uvezano 40.— Kuna.

ZUNDEL — Nutarnje evanđelje (osobito preporučamo)
TAGORE — Rastući mjesec, u 6. broju »Ženskog lista«
BOŠNJAK — Razasuta zrna
SIDA KOŠUTIĆ — VINKO NIKOLIĆ — Majka u hrvatskoj lirici
Dr. STJ. ZIMMERMAN — Filozofija života
ORTEGA Y GASSET — Pobuna masa

Diveći se jednog dana krivulji morskoj, koja je azurnom bojom bila opasala obzorje, razumio sam, da ta golema prostranost nema pogleda i da neću dobiti nikakva odgovora na moje divljenje. Onda mi se učinilo, da su se sve oceanske dubine zgusnule u očima jednog djeteta: u božansko svijetlo, koje je vodenom plavetilu davalo prozirnost duha.

Ova parabola je slika onoga posla, koji mi moramo obavljati, doklegod bude trajao naš zemaljski život. Ne moramo samo odoljevati napastima, n ego radije uzdignuti svemir u područje duha, obnavljajući i z n u t r a cijelu njegovu povijest: da je oblikujemo u inteligenciji i slobodi, da u njen nesvjesni determinizam i u njene slijepe hirove ulijemo r e d l j u b a v i.

M a u r i c e Z u n d e l
iz knjige »Seksualni problemi«

ZAPISCI

SAKRIVENA STVARNOST. Talijanska omladinska revija »Rivista dei Giovani« osvježuje jedan zaboravljeni razgovor između svog suradnika Claudia Fratta s marksističkim književnikom Maksimom Gorki, dok je bio u izagnanstvu u Italiji. Iako je smrt već pokosila ovog negdašnjeg boljševičkog prvoborca, neobično je važno osjetiti kako i pod najdebljom korom zablude, tinja u čovjeku upravo religijozna težnja za smirenjem. Nakon stoljetnih izživljavanja Evropa, pa i komunistička, potvrđuje, da se danas osjeća ova »kriza spiritualnosti« i neodoljivi problem religije. Donosimo ovaj zanimljiv razgovor prema »Osservatore Romano« od 2. o. mj.:

»— Pitate me — veli romanopisac, — da li se dobro osjećam u Italiji i da li se želim vratiti u Rusiju. Pitali ste me uljudno ne kao carinik ili kao konobar, nego, nadam se, da se nećete uvrijediti, kao prijatelj. Vi želite, da ostanem među vama u Italiji, a i isti se čas zanimate za moje daleko ognjište. To je tipičan talijanski osjećaj. Zbog toga što se niste uzoholili zbog vaše slavne prošlosti i što svoju najnoviju povijest proživljavate kao gospoda s inteligencijom i duhom, vi spadate među prve narode svijeta. Evo: vi isto bučite kao i mi, naročito u velikim gradovima, ali vi nikad ne pretjeravate: to je posve protivno nama. Ljubim Italiju, gdje bih htio živjeti i umrijeti. — Stigavši na široku terasu zaželio je vidjeti u mraku rasvjetu Napulja.

— Da li znate, prihvati on, kamo luta moja misao, kad na večer dolazim ovamo: a dolazim ovamo, kad tu nema nikoga? Tamo gore, do one špilje u brdu Solaro, gdje je osamljen i tihi plamičak jedino društvo jednom Madoninom kipu. Evo ga, da li ga vidite? Čini se, da u njemu govore i da plamsajući jecaju i šapuću u z d a s i l j u d s k e s t r e p n j e.

Oklijevao sam, da ga prekinem, ali u taj čas nisam se znao zadržati:

— To mi je ugodno iznenađenje od vas...

— »Znam kamo ciljate. Ja sam jadan čovjek s tolikom bijedom i tolikim pogrješkama. Mi se Rusi ne bojimo, kao vi latini javno se ispovijedati. To je Istok u nama. — Ja s mukom p r o ž i v l j a v a m t j e s k o b n e k r i z e s p i r i t u a l n o s t i. Vidite, samo mi Rusi znamo brzo otvoriti vrata naše kuće, vrata povjerenja i duše, pa čak i stranim osobama, koje smo tek upoznali. Osjećamo potrebu, da rastvorimo prozore, budući da smo previše zatvoreni i potisnuti. Naša unutarnjost nije kozačka, ona je mistička. Za nas se sve razlijeva u širinu i gubi često u magli kontemplativnog života ili pak u plamenu očajnog bjesnila. Kolike li zablude idu na naš račun! Rusija nije zatvor, ludnica, neuravnoteženost: o n a j e i z g a ž e n v r t d j e t i n j s t v a.

A da i nismo opazili, u razgovoru ili bolje reći u njegovom bolnom monologu, stigli smo do njegova stana.

— Sutra još jedan posjet u njegovom stanu.

— Mnogo sam razmišljao o vašim riječima od sinoć — reče mu Fratta — čak sam ih pribježio. Ne bih mogao nikada ni zamisliti, oprostite, da u vama postoji tako žarka potreba za spiritualnošću. U vašim se knjigama to opaža samo u tako sitnim bljescima, da se vaša djela ne bi mogla preporučiti mladeži.

— To je točno. U mojim se djelima ovaj moj unutarnji život nije otvoreno razbujao, ali u pozadini bola mojih likova skriva se izvor ove spiritualnosti. J a o s j e ć a m B o g a. Ne znam, ne, ne mogu se približiti grko-istočnoj (pravoslav.) Crkvi, zato što ona stoji u rukama kuće Romanovaca. Protestantska je reformacija bila ogromno izdajstvo (colossale tradimento) narodâ, koja se odijelila od slobodne Crkve, da budu uručena politici pojedinih svjetovnih vladâ. Trebao bih temeljito proučiti katoličku Crkvu, koju odobravam danas mnogo više, nego li u njenom životu u prošlim vjekovi-

ma. Mnogo sam čitao sv. Augustina: to je div, koji me zaprepašćuje i napunja strahom. Sv. Franjo Asiški bio bi neobično drag svetac ruskom temperamentu, ali malo ga njih poznavaju. Za mene njegov svetački plač ne dostaje. Ne znam, koji lik predstavlja podpuno Rimsku Crkvu. Ne znam, gdje bih ga našao: a toliko sam ga tražio!

— Ipak, na dohvatu vam je ruke, za sve: Krist... Tamo gdje je Katolička Crkva nalazi se i Krist. Ne čini li vam se tako?

Ostao je zamišljen nekoliko časaka nestrpljivo si poravnao kosu i zatim:

— Ma... ne znam... možda, rekao je... Da, da, možda je istina. Zacijelo je tako. Papinstvo nema više zemaljskog kraljevstva i izvršava samo jednu najuzvišeniju i najplemenitiju misiju, pred kojim se trebaju svi sagnuti, čak i nevjernici. Ali ja osjećam, da imam jednu bol, jednu krvavu ranu, koja me zadržava i goni. Da li je to samo priprava ili malodušnost, ne znam. Ipak, mislim, da imate pravo: Krist, veći i slađi, koji se okreće svima, a da ne prođe kroz ruke, koje su profane ni koje profaniraju, taj Krist je vaš: a ne naš. To je Krist izvan političkih granica, koji dira sa svojim svetim rukama srdca svijuh: on nije Odkupitelj Protestanata i svih onih, koji su se odcijepili od Rima. Kako da izađem iz tamnice moje nesretne i bolesne duše: kako?... Ne, ne, ne mogu; osjećam, da još nije vrijeme. Tko zna, ne će li jednog dana sva zvona moje nesretne Domovine, vezane uz tragičnu sudbinu, objaviti Uskrs najljepšeg uskrsnuća, zvoneći na sav glas u ritmu Rimskih zvona! Tad će se, za koji čas, izprazniti cijeli Raj, jer će anđeli i sveci sići, da promatraju ovaj Raj jadnog čovječanstva, sada razcijepana, suzna i izgubljena, koje se iznova nalazi, udružuje i grli...

Dignuo se i stao promatrati more, koje se iskrilo u posljednjim zrakama sunca. Uzdahne teško glave spuštene u dlanovima ruku, naslonjenih na ogradu. Iza nekoliko časaka šutnje, okrene se:

Čuo sam, da u Italiji svi psalmi svršavaju s Glorijama: sve pak misli različitih ruskih Creda, završavaju u apstrakcijama i često u uzdignuću k Božanstvu. Jedna Rusija, bez religijoznog temelja neće nikada biti mirna i iskreno sretna. Kad vam to kažem ja, onda možete vjerovati; ja, koga se smatra nevjernikom. Ponavljam to i prijateljima s kojima sam povezan u prosvjedu protiv carističkog režima. To ponavljam i onima, koji misle protivno od mene i kažem im, da griješe, kad oduzimajući narodu duševni ž ivot, misle, da će mu dati bolji jednog dana na barikadama njihove revolucije. To su naivnosti i ludosti. Sve i spiritualne činjenice plamenovi su slame. Kad tome tako ne bi bilo, francuska bi revolucija bila mogla izbjeći Napoleonov poraz i rasap. U mojoj dragoj domovini svi znadu, da ja tako mislim: počevši od mojih prijatelja na policiji!

Licem mu preleti osmjeh. Skočivši sjedne na zidić i dižući duge ruke, koje su se najednom razširile, dok mu u očima zaplamti čudan sjaj. Promrmlja:

— Siromašna moja domovino! Kolike te tragedije još očekuju na prelazu prije nego pristaneš uz obale, koje se smiješe istinskim zemaljskim mirom. Kad će se osmjeh prosipati po svim »izbama«, a plamen ognjišta zagrijavati jela sretnih obitelji? Možda ja snivam, možda sam žrtva jedne halucinacije, a možda naprotiv vidim bistro i daleko; ali će doći jedamput dan odkupljenja, oslobođenja i pravde za sve, bez proljevanja krvi, bez plača žrtava, bez istočnjačkih fanatizma (tu se zaustavio spustivši glavu i nastavio drhćućim glasom) bez javne i ljudske sramote ugnjetavanja i nemira! Bit će to dan Božji, dan njegova slavlja, a dan naše radosti. Ja osjećam Boga jedino u mojem nutarnjem miru. Iz svih će se stepa tad dignuti silan vjetar, vjetar preobrata i očišćenja, koji će odnieti sa svojim vihorom ljudske sramote, gnjiloću podmitljivosti, sve upaljene rane ovog bezglavog čovječanstva, koje luta bez svijetla i cilja između trnova pokajanja. Danas smo svi kažnjeni, također i ja: lutanjem k izvoru... Ja također moram okajavati, ali neću oplakivati moju žrtvu, ako ću vidjeti moju Domovinu, obitelji, zemlju, škole, kućice očišćene vjetrom i poljubljene suncem oslobodiocem bezkonačne stepe. Vjetar odkupljenja i sunce mira, pod imenom Neba«.

KONGRES »PAX ROMANE«. Svakogodišnji sastanci »Pax Romane« nadalje se uspješno održavaju. Ovogodišnji kongres sastao se u Kolumbiji u gradu Bogoli, a prisustvovali su izaslanici katoličkih akademičara. Predsjedao je Eduard Kirchner, koji je pred par godina posjetio i nas Hrvate. Ovi sastanci potvrđuju ponovno svake godine općenitost (univerzalnost) Katoličke Akcije.

MISIJA ŠVICARSKOG NARODA. Među Švicarima širi se sve više misao i svijest, kako je misija Švicarske ne samo pravo na neutralnost, nego i dužnost. U današnjim teškim međunarodnim odnosima Švicari daju svemu svijetu primjer, kako ljudi, po jeziku različni, mogu uz dobru volju stvoriti jednu državu i jedno narodno-državnu svijest, koja usko veže sve građane jedne domovine. U doba ratnih strahota i nevolja osjećaju Švicari dužnost svim mogućim sredstvima ublaživati ljudsku bijedu, koje ima na sve strane te raditi na pomirenju evropskih naroda.

»Katolički list« od 18. rujna o. g.

»HRVATSKA SMOTRA« je u br. 7. na strani 359. donijela među ostalim ove misli Drage Čepulića: »Kod nas su listovi (»Savremenik«) i dalje dizali kult i moraliste Gide-a i nihiliste Valéry-a. Jadno je bilo za mene, koji poznam Francuze, konstatirati, da se kod nas zna samo za Zolu, kao da druge Francuske, osim nihilističke i pučkofrontaške uopće i nema. Tako je žalosno bilo gledati za mene, kome ne bi bili dozvolili reći, da mi toga nihilizma, pučkofrontaštva, dekadence ne trebamo i da je sramota, da mi u Hrvatskoj klipšemo u kulturi i štampamo samo Zolu, ne znamo za drugo, kao da nama nije jasno — a tako onim nekim vodećima valjda i nije bilo — kuda nas vodi ona struja. Upravo je sramota, kad se govorilo o preporodu naroda i uskrsnuću Hrvatske, ustvrditi, da se radilo o njenoj moralnoj dekadenci i da se nalazila u lošem društvu, da se ono pozitivno u Francuza uopće nije poznavao, jer su tu kod nas izvješćivali i vodili oni, koji su (bilo sad svijesno bilo nesvijesno) vodili naš narod u propast«.

Naročito naglašujemo ove misli. Od svega onoga, što je naša javnost bila navikla slušati o liberalnoj književnosti u Francuskoj, preostalo je vrlo malo na visokoj umjetničkoj vrijednosti. Ono što se kod nas donosilo bilo je uvijek drugog reda, ono čime su Francuzi već sami obračunali. Spomenuti Gide i Valéry bili su zapravo, pored još nekih, jedini, koji su predstavljali zadnju kulu stare Francuske. Bez sumnje, da su danas najjača imena Claudel, Jammes, Mauriac, Maritain, koji su po svom uvjerenju posvema katoličko izgrađeni. Značajno je, da se danas najviše čitaju Claudel i Péguy. Ovaj se izvlači iz povijesti književnosti i svojim mladenačkim shvaćanjem katolicizma povodi za sobom omladinu. Renesansa, koju su oni započeli, prodrla je već i u javni život. A maršal ga Pétain, koliko može, prilagođuje kršćanskim principima.

U FRANCUSKOJ, toj zemlji najdublje religijozne obnove, pokrenut je novi list, u kojem surađuju ponajbolji katolički književnici. Pored ostalih listova, koji su do sada i te kako snažno zastupali svoje katoličko stanovište: »Cité Nouvelle«, koji će izlaziti svaki drugi mjesec, ispunit će i nadalje ovu tradiciju.

NOVU ODREDBU O PRIJEVODIMA sa stranih književnosti donose »Narodne Novine«:

Pravo na izdavanje hrvatskih prijevoda djela lijepe književnosti i poučnog štiva, napisanih na kojem tudjem jeziku, pripada na području Nezavisne Države Hrvatske isključivo Matici Hrvatskoj u Zagrebu. Propisi ove zakonske odredbe ne odnose se na prevodjenje strogo znanstvenih djela.

Matica Hrvatska može to svoje pravo za neko djelo u odredjenoj nakladi prepustiti i drugim pravnim i fizičkim osobama, ako to odobri ministarstvo nastave.

Matica Hrvatska dužna je obavijestiti ministarstvo nastave o svakom prevedenom djelu, koje kani izdati.

Kraća djela iz područja lijepe književnosti i poučnog štiva tudjih književnosti, kao što su novele, eseji, pjesme i t. d., koja se prevode za novine i časopise, izuzeta su od ove zakonske odredbe.

IZ UREDNIŠTVA

Nove prilike koje su nas zatekle u posljednjem broju »Luči« prošlog godišta, nametnule su nam u XXXVII. g. njenog izlaženja nekoliko novih problema. »Luč«, oko koje se okupila većina katol. đaštva i mlade katol. književne generacije, odigrala je do ovog časa svoju značajnu ulogu. U doba, kad je još za prijeratnih a i poslijeratnih godina, sve plivalo u liberalizmu, a zalazilo i u marksizam, zadaća je »Luči« bila, da gotovo jedina s toji na braniku katolicizma i tradicije Hrvatske. Ona je tu zadaću i časno izvršila.

Danas nas prate dva nova momenta, koji su duboko zadrli u njenu dosadašnju zadaću. Dva su do sada najmoćnija svijeta izčezla iz naše štampe: liberalizam, sa svojim zlokobnim masonskim prstima i ateistički komunizam. Nestanak ovih dvaju naziranja obilježava nužno nove zadaće katoličke štampe.

Kritika i apologetski stav nasuprot ovih naziranja kao neposredne opasnosti stajalo je u prvom planu naše stvarnosti. Danas smatramo potrebnim, da »Luč« dade izražaj onom kršćanskom i ljudskom realizmu, koji treba imati zaokruženo gledanje na sva ljudska pitanja. Vodeći računa o ulozi čovjeka u vječnosti, dosadašnji će duh biti zamjenjen duhom izgradnje konkretnog kršćanskog života. Kršćanin će naime ispuniti svoju ulogu na zemlji samo time, ako bude »svijetlo u svim ponorima« i ako pravilno izgradi svoju ličnost. Čini nam se, da je nužno potrebno, da u »Luči« o ovome iskreno izmjenimo misli i u to uložimo sve svoje sile. »Luč« će od sad prvotno biti namijenjena onim đacima intelektualcima, koji iskreno žele i traže izgradnju svog idejnog smjera, koji ima uz sebe istinu.

Nastojat ćemo, da »Luč« bude u prvom redu omladinska i đačka. A da i naši mlađi uzmognu surađivati sa svojim književnim stvarima, nastavljamo s posebnom rubrikom, gdje ćemo uvrštavati suradnju naših srednjoškolaca i onih, koji su tek počeli književno stvarati. Osim čisto književnih priloga (pjesama, novela i kratkih zapažanja) uredničtvo će, kao i ostale revije, s a m o n a r u č i v a t i i d e j n e č l a n k e. Posebno će pak naše nastojanje biti da okupimo s v e š t o j e n a j b o l j e iz đačkih redova.

Dosadašnju smo pak cijenu, zbog novog oblika, morali povisiti na 5 Kuna, iako su troškovi d v o s t r u k o porasli. Zato naročito napominjemo predplatnicima, da redovito plaćaju. Umoljavamo sve v e l e č a s n e k a t e h e t e, d a l i s t p r e p o r u č e n a s v o j i m g i m n a z i j a m a. A i ostali neka nađu što više novih predplatnika. Oni pak, koji još nisu podmirili s t a r u p r e d p l a t u, neka to učine uključivo do 1. prosinca. — Neka nam se ne zamjeri ovo malo zakašnjenje, jer će odsad »Luč« stalno izlaziti početkom mjeseca.

»L u č« izlazi početkom mjeseca. — Uredništvo i uprava: Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. — Broj ček. računa: 35-634. — »L u č« uređuje urednički odbor. — Odgovorni urednik: Vice Barić, Zagreb, Zvonimirova 50. — Tiskara »Grafika«, Zagreb, Gundulićeva 24. — Za tiskaru odgovara: Franjo Vedrina, Zagreb, Bulićeva 5.

Ne z a b o r a v i nikada, da biti k a t o l i k znači nositi cijeli svijet u s v o m s r c u. (Zundel)

Onoga dana, kad vi ne budete gorili l j u b a v l j u, mnogi će umrijeti od studeni. (Mauriac)

VIŠE SJAJA
U NAŠIM OČIMA . . .

JASNOĆA
U NAŠEM ŽIVOTU . . .

— JER SE SVIM SVOJIM MLADENAČKIM SILAMA B O R I M O PROTIV S V E G A ŠTO PONIZUJE I UBIJA U N A M A Č O V J E K A . . .

— JER ZNAMO KUDA IDEMO I ZA ŠTO SE BORIMO BEZ PRIMIRJA . . .

— JER SE OSJEĆAMO ODGOVORNIM ZA DAR Ž I V O T A I ZA SVE ŠTO S M O S NJIME P R I M I L I . . .

— JER SE OSJEĆAMO ODGOVORNIM I ZA ONO ŠTO ĆEMO J E D N O G D A N A M O R A T I D A T I . . .

MI TREBAMO I MI HOĆEMO BITI ČISTI:

— ŽELIMO SAČUVATI NAŠU MLADOST N E T A K N U T O M. ŽELIMO SRCA KOJA KUCAJU OD NEPOMUĆENE R A D O S T I, ŽELIMO OČI KOJE BLISTAJU OD N E V I N O S T I I KOJE J A S N O G L E D A J U U Ž I V O T.